

## Lyhyesti

**Asuuko meissä kaikissa pieni protektionisti?**

**Työajan lyhentämisen työllisyysvaikutukset hämärän peitossa**

**Suomalainen lama: oma moka?**

**Ratkaisu maailmanloppuihin?**

**Hyviä oppikirjoja palkittiin**

**Maupertuis'ta juhliitaan**

**Kommunistisen manifestin uusi tuleminen**

**Vuoden Tiedekirjaraati valittu**

**Uudet miehet Tiedeakatemiain Valtuuskunnan johtoon**

Asuuko meissä kaikissa pieni protektionisti?

EU:n itälaajeneminen on herkkä kysymys. Jos oli ja on EMU-hanke vaikea kysymys, on itälaajeneminen sitä ehkä enemmän: se vaatii kaikkien jäsenmaiden hyväksynnän. Yrjö Jahnessonin säätiön tutkimusjohtaja, valtiot. tri **Mika Widgren** pohtii tuoreen *Kansantaloudellisen aikakauskirjan* (2/1998) pääkirjoituksessa, miksei itälaajeneminen saavuta laajempaa tukea. "Siinä, missä EMU ulottaa talousyhteistyön hyvin syvälle, itälaajeneminen vaikeuttanee kaikille yhteisen syvän integraation toimintaedellytyksiä, koska jäsenkandidaatit ovat taloudelliselta kehitykseltään EU:ta jäljessä."

Itään laajenevan EU:n voisi ajatella houkuttelevan löyhää integraatiota kannattavia maita, kuten Isoa-Britanniaa. Suurten taloudellisten erojen vuoksi voisi olettaa siis integraation saavan yhä joustavampia muotoja. Toisaalta Saksa on alun alkaen toiminut itälaajenemisen puolesta. Vaikuttimet lienevät kuitenkin erilaiset näillä kahdella maalla, arvelee Widgren.

Mutta lieneeköhän laajenemisen kannatus Saksassakaan enää niin varauksetonta: Saksa on maksumies jo nyt, ja laajenevassa EU:ssa vielä suurempi – ellei integraatio todellakin ala löystyä. Widgrenkin myöntää, että nimen omaan taloudelliset seikat näyttäisivät selittävän nuivaa suhtautumista itälaajenemiseen EU:n jäsenmaissa.

Widgren suhtautuu laajenemisen mahdollisiin uhkakuviin kovin kepeästi: hänen mukaansa vaikka tuottajat olisivatkin itälaajenemisen potentiaalisia häviäjiä, niin kuluttajien pitäisi hänen mukaansa hyötyä laajenemisesta ja siksi kannattaa sitä. Widgren pitääkin yllättävänä, ettei kansalaismielipide silti ole kääntynyt suosiolliseksi. Edelleen Widgren pitää pelkoa laajenemisen mukanaan tuomista muuttovirroista perusteettomana. "Kun elintasoerot ovat suuret, integraatio voi toimia myös hallitsematonta muuttoliikettä vastaan". – Tätä yllättävää väitettä ei sen kummemmin perustella.

"Itälaajenemisen uhkakuvat pitää varmasti osittain hengissä se, että uhkakuvat myyvät paremmin kuin esimerkiksi positiiviset tutkimustulokset." Widgren pitää huomionarvoisena, että monissa maissa sen oma EU-jäsenyys koetaan positiivisena, mutta itälaajeneminen negatiivisena. Niinpä hän päättääkin kirjoituksensa epäilyyn, että "integraatiosta huolimatta meissä kaikissa asuu se pieni protektionisti". – Mutta olisiko kyse sittenkin vain varovaisesta viisaudesta melkoisen epävarmuuden edessä?

Työajan lyhentämisen työllisyysvaikutukset hämärän peitossa

Samassa Kansantaloudellisessa aikakauskirjassa VTM **Petri Böckerman** (Palkansaajien tutkimuslaitos) ja VTT **Jaakko Kiander** (VATT) panevat jäitä hattuun kaikille työajan lyhentämisestä työttömyysongelman ratkaisijana innostuneille ("Työajan lyhentäminen – ratkaisu työttömyyteen?").

Empiirinen tietämys työajan lyhentämisen työllisyysvaikutuksista on kirjoittajien mukaan vielä kovin puutteellista ja perustuu lähinnä aikasarja-aineistoista estimoituihin työllisyysyhtälöihin. "Tämä merkitsee sitä, että empiiristen tulosten pohjalta on vielä aivan liian aikaista antaa luotettavaa arviota työajan lyhentämisen työllisyysvaikutuksista."

"Empiiristen tutkimusten ylitsepääsemätön ongelma on se, että normaalityöajasta on saatavissa ainoastaan yhdensuuntaisia havaintoja, sillä normaalityöaika on lyhentynyt lähes jatkuvasti viimeisten vuosikymmenien aikana. Yhteiskuntamme arvostaa vapaa-aikaa."

Böckermanin ja Kianderin kirjoitus on osa Työministeriön ja Euroopan Sosiaalirahaston yhdessä rahoittamaa hanketta työn jakamisesta ja työllisyydestä Euroopassa.

### Suomalainen lama: oma moka?

Helsingin yliopiston kansantaloustieteen laitoksen yliassistentti, valtiot. tri **Mika Lindén** puolestaan tarkastelee saman aikakauskirjan artikkelissaan Suomen talouslaman syitä ja seurauksia tekemiensä kausaalisuustestien valossa. Eikä lohtua edelleenkään näy: "Suoritettu kausaalisuusanalyysi ... korostaa laman kotoperäistä luonnetta". Neuvostoliiton kaupan romahtaminen toki vaikutti, mutta lopullinen selkitys on toisaalla: "keskeisinä tekijöinä ovat epäonnistunut raha- ja luottomarkkinapolitiikka ja liian korkeaksi lasketun työttömyyden kerrannaisvaikutusten aliarvioiminen."

Näinhän sitä on jo aiemminkin arveltu, mutta kerta toisensa jälkeen tutkimustulokset myös näyttävät vahvistavan tämän. Murheellista; olisi niin mukava kaataa kaikki yleisten konjunktuurien niskaan, että me siis vain ajopuun lailla ...

### Ratkaisu maailmanloppuihin?

Tieteellisten seurain valtuuskunta järjesti yhdessä Tähtitieteellinen yhdistys Ursan kanssa Turun Kirja- ja Tiedemessuilla yleisötilaisuuden "Mitä todella tapahtuu". Osa tapahtuman annista on luettavissa toisaalla tässä lehdessä.

Tarjolla tapahtumassa oli synkkiä ja vieläkin synkempiä loppukuvan hahmotelmia: asteroideja ja komeettoja, supernovia ja gammapurkauksia – ja kauheimpana kaikista aineen hajoaminen. Mutta lohdun sanojakin oli ehkä aistittavissa avaruustähtitieteen professori **Esko Valtaojan** performanssissa "Mitä on todellisuus". Jos nimittäin todellisuus olisikin lukemattomien rinnakkaismaailmojen puutarha, ei olisi ehkä syytä suurempaan huoleen (jakomielitautiin mahdollisesti kylläkin). Mikromaailmassa nimittäin yksi elektroni kulkee samanaikaisesti kahdesta eri raosta. "Kuinka mikään voi olla kahdessa paikassa yhtä aikaa? Silpoutuuko todellisuus kahdeksi uudeksi erilliseksi todellisuudeksi aina kun jotain tapahtuu? Onko olemassa ääretön määrä rinnakkaisia maailmankaikkeuksia, ääretön määrä todellisuuksia?" Näihin esittämiinsä kysymyksiin ja ajatuskokeisiin Valtaoja otti viisaasti varovaisen kannan, mutta osoitti tällaisella todellisuudella olevan eittämättömiä etuja puolellaan.

Valtaoja antoi esimerkin: "Ammun itseäni päähän venäläisessä ruletissa. Kvanttifysiikan rinnakkaismaailmatulkinnan mukaan minä sekä selvydyn että kuolen. Osassa ampuessa syntyviä uusia maailmankaikkeuksia luoti oli viereisessä kammiossa ja jäin henkiin, osassa kuolin. ... Kaikki mikä on mahdollista, tapahtuu. Miksi siis en löisi vetoa ja pelaisi, jäähän henkiin äärettömän monta vedon voittanutta versiota minusta, ja kuolleet versiot eivät murehdi tapahtunutta."

### Hyviä oppikirjoja palkittiin

Helsingin yliopiston Opiskelijakirjaston 140-vuotisjuhlassa 22.10. palkittiin kolme yliopistollista oppikirjaa. "Hyvä oppikirja" palkinnon sai mm. teos *Suomen kallioperä – 300 vuosimiljoonaa* (Suomen Geologinen Seura 1998). Sen ovat toimittaneet dosentit **Martti Lehtinen**, **Tapani Rämö** ja **Pekka Nurmi**.

### Maupertuis'ta juhliitaan

Pierre-Louis Moreau de Maupertuis'n syntymästä tuli kuluneeksi 300 vuotta 28.9.1998. Maupertuis'ta ja hänen matkaansa Tornionjokilaaksossa 1736–37 juhliitaan näyttävästi Torniossa 2.–3.11. Tapahtumaan kuuluu luonnollisesti paljon retkeilyä ja kulinaarisia nautintoja, mutta myös korkean tason esitelmiä ja puheita. Maupertuis'n puiston vihkimistilaisuudessa puhuu mm. Ranskan Suomen suurlähettiläs **Gilles d'Humières**, Maupertuis'n retkikunnan merkityksestä geodesialle puhuu professori **Juhani Kakkuri** ja Maupertuis'ta tiedemiehenä Pariisin VII yliopiston professori **Jean Pierre Maury**.

### Kommunistisen manifestin uusi tuleminen

Karl Marxin ja Friedrich Engelsingin ikivihreä bestseller *Kommunistinen manifesti* on saanut uuden suomennoksen, kustantajana tamperelainen Vastapaino. Manifesti onkin usein rinnastettu kulttuuriselta merkitykseltään jopa itseensä Uuteen testamenttiin; rinnastus ei edes taida olla kovin kaukaa haettu.

Kirjan uuden käännöksen julkistamista juhlistettiin Tampereella myös laajalla seminaarilla. Uuden suomennoksen ovat tehneet **Juha Koivisto**, **Markku Mäki** ja **Timo Uusitupa**.

#### Vuoden Tiedekirjaraati valittu

Vuoden Tiedekirja 1998 -palkinnon valintaraatiin on kutsuttu professori **Markku Löytönen**, dosentti **Päivi Setälä** ja kansleri **Lauri Saxén**, joka myös toimii raadin puheenjohtajana. Nyt yhdeksättöistä kertaa myönnettävä palkinto jaetaan Tieteen päivien yhteydessä 13.1.1999. Vuoden Tiedekirja -palkinnon myöntävät Tieteellisten seurain valtuuskunta ja Suomen tiedekustantajien liitto. Palkinto on suuruudeltaan 20 000 mk.

#### Uudet miehet Tiedeakatemian Valtuuskunnan johtoon

Suomen Tiedeakatemian Valtuuskunta on valinnut itselleen uudet vetäjät. Uutena puheenjohtajana 1.1.1999 aloittaa professori **Jarmo Visakorpi** ja pääsihteerinä professori **Heikki Solin**.

Tällä hetkellä puheenjohtajana on akateemikko **Olli Lehto** ja pääsihteerinä kansleri **Lauri Saxén**.

*Jan Rydman*